

Отже, як висновок можна сказати, що до паремійного поля концепта СМЕРТЬ у турецькій мовній картині світу належать 122 паремії. Саме поле має приядерну зону, центральну частину і периферію. До приядерної зони належать такі семантичні характеристики смерті, як: скінченність та незворотність, панівна роль над життям. До центральної частини поля входять одиниці з наступними характеристиками: страх та хоробрість, відповідальність, шана, після неї щось залишається. Периферійна частина поля містить ознаки: міра для виявлення любові і горе для родичів.

До поля не були включені ті одиниці, що за своїм семантичним значенням безпосередньо межують із полем концепта ЖИТТЯ, адже вони є більш семантично наповненими і потребують окремого дослідження.

Результати даної наукової розвідки можуть бути використані у подальшому для розроблення і формування когнітивної моделі концепта СМЕРТЬ у турецькій мовній картині світу.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Аникин В. П. Русские народные пословицы, поговорки, загадки и детский фольклор / В. П. Аникин. – М.: Учпедгиз., 1957. – 240 с.
2. Бабушкин А. П. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка, их личностная и национальная специфика: диссертация / Бабушкин А. П. – Воронеж, 1997 – 330 с.
3. Попова З. Д. Очерки по когнитивной лингвистике / Зинаида Даниловна Попова, Йосиф Абрамович Стернин. – Воронеж : Истоки, 2001. – 191 с.
4. Приходько А. Н. Концепти та концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики / Анатолій Миколайович Приходько. – Запоріжжя : Прем'єр, 2008. – 331 с.
5. Селіванова О. О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики (аналітичний огляд) / Олена Олександрівна Селіванова. – К. : Видавн. Укр. фітосоціолог. центру, 1999. – 148 с.
6. Семененко Н. Н. Русские паремии: функции, семантика, прагматика : [монография] / Наталия Николаевна Семененко. – М. : РОСА, 2011. – 353 с.
7. Юсупова З. А. Концепт Языковые аспекты реализации противопоставления в паремии (на материале французских, английских и русских пословиц и поговорок): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание» / Зия Анасовна Юсупова ; Башкирский гос. ун-т. – Уфа, 2005. – 21 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Ірина Каціон – аспірант кафедри східної філології Київського національного лінгвістичного університету.
Наукові інтереси: концептологія, турецька концептуальна і мовна картини світу.

УДК 811.14'373(045)

СИМВОЛІЗАЦІЯ КОЛЬОРУ ДАВНЬОГРЕЦЬКОЇ МІФОЛОГІЇ

Наталія КОБИЛЕНКО (Маріуполь, Україна)

Стаття присвячена розгляду особливостей символізації кольорів у міфології Давніх греків. Виявлено, що колір відіграє важливу роль у становленні й розвитку культури. Вже на ранніх стадіях формування первісного суспільства він був засобом позначення найважливіших галузей людського досвіду. Проаналізовано, що в основі творення символічних значень кольороназв основою є традиційна символіка кольорів.

Ключові слова: колір, символ, символізація, давньогрецька міфологія

Статья посвящена рассмотрению особенностей символизации цветов в мифологии древних греков. Выведено, что цвет играет важную роль в становлении и развитии культуры. Уже на ранних стадиях формирования первобытного общества он был средством обозначения важнейших отраслей опыта человека. Проанализировано, что в основе создания символических значений цветообозначений лежит традиционная символика цветов.

Ключевые слова: цвет, символ, символика, древнегреческая мифология.

The article considers peculiarities of symbolization of colors in the mythology of the ancient Greeks. There established that color plays an important role in the formation and development of the culture. Even at an early stage of the formation of the primitive society it was a means of marking the most important spheres of human experience. There analyzed that the basis of the creation of symbolic meanings of colors is the traditional color symbolism. There given some steps linguistics has already passed since it was founded up to the present time. There specified the importance of consideration of the meaning of the concept as the basic notion of linguistics. There considered several theories, notions and terms of the studies introduced into the scientific practice. There regarded the works of home and foreign scientists who researched this problem.

Keywords: color, symbol, symbolism, ancient Greek mythology.

В останні десятиліття активізувався науковий інтерес до лексико-семантичної групи назв кольорів. Колірні лексеми у художньому мовленні часто набувають символічного звучання, яке, зазвичай, формується на основі традиційної символіки кольорів. «Символіка – поняття загально-людське і національно-специфічне, етногенетичне. Дослідження саме останнього аспекту символіки надзвичайно актуальне, особливо всебічне вивчення первісної символічної системи та її еволюції в генетично архаїчних тисячолітніх етносів» [10, с. 7].

Теорію символу і символіки розроблювали О. Лосев [5; 6; 7], Ю. Лотман [8], с. Аверінцев [1; 2] та ін. О. Лосев розглядав символ як «образну конструкцію, яка може вказувати на будь-які межі небуття і в тому числі також на «безмежжя, але слід мати на увазі, що не можна провести межі поміж скінченим і нескінченим символом, адже з одного боку категорія символу скрізь і завжди скінчена, а з іншого – нескінчена» [5, с. 443].

Проблема походження, виникнення символу, як і самої етнокulturознавчої лексики, у світовій та вітчизняній теоретичній думці недостатньо досліджена. Саме цим обумовлено актуальність нашої статті. Основоположними працями в галузі етнолінгвістики можна вважати доробки мовознавців М. Костомарова, В. Верещагіна, П. Чубинського, І. Нечуя-Левицького. Разом із тим цілісної теорії символізації в мові з урахуванням походження, розвитку значень, функцій словесних символів у різних мовних структурах із опорою на умови контекстного вживання донині не створено.

Колір відіграє важливу роль у становленні й розвитку культури. Вже на ранніх стадіях формування первісного суспільства він був засобом виділення і позначення найважливіших галузей людського досвіду, допомагав орієнтуватися в просторі й часі, був ефективним засобом регулювання відносин між людиною і предметним світом, між світом людей і світом релігійно-магічних та природних сил.

Метою даної статті є аналіз символіки кольору міфології давніх греків. Відповідно можна окреслити наступні завдання: 1) визначити схематично розвиток уявлень про колір; 2) надати класифікацію кольору за основою міфологічних традицій; 3) описати традиційну роль кольору як символу.

Первісна тріада класифікації кольорів була універсальним засобом позначення і символізації основних форм життєдіяльності людини та її представлень про навколишній світ і про саму себе. Як архетип, ця тріада входить до інших культур, будучи стійкою підставою для розвитку пізніших класифікацій. У період зародження цивілізацій давнього світу, у зв'язку з ускладненням форм господарської діяльності й соціальної організації суспільства, істотними змінами в духовній сфері до основної тріади кольорів додаються інші. На цьому етапі відбувається перехід до формування регіональних, усе більш розбіжних варіантів.

Схематично розвиток уявлень про колір можна звести до наступних великих етапів розвитку культури:

- *Первісне суспільство* – міфологізація та отождоження кольорів з важливими в житті речовинами і стихіями;
- *Рання історія* – канонізація кольорів згідно з будовою Космосу (світу богів та людей); використання кольору для діагностики хвороб (Давня Греція);
- *Античність* (3 000 до н.е. – 400 н.е.) – міфологізація кольірних відношень, як перша психофізіологічна система об'єднання зовнішнього світу та інтелекту; створення «античного колориту»;
- *Середньовіччя* (XII-XV ст.) – інтерпретація кольірної семантики за суворими релігійними канонами і догматами християнства та ісламу;
- *Відродження* (XV-XVII ст.) – втрата символічного значення кольору і створення «практично-живописних» систем кольорів;
- *Епоха Просвітництва* (XVII-XVIII ст.): І. Ньютон – природничо-наукова (фізична) основа класифікації кольорів за довжиною хвиль; І. Гете – психофізіологічна основа згідно з враженнями від кольорів; М. Ломоносов – трикомпонентна теорія кольорного зору; куля Рунне – тривимірне представлення кольору;

- *XIX ст.*: Г. Гельмгольц – фізіологічне представлення трьох основних кольорів для оптичного змішування; Г. Герінг – чотириколірна опонентна теорія фізіологічного кольоросприйняття; Бертольд – спроби дати правила колірної гармонії;

- *XX ст.*: диференціація колірних систем, залежно від практичного застосування (М. Шеврель, В. Оствальд, Е. Манселл, І. Іттен); дослідження механізмів зору людини та зв'язків кольору з психікою (В. Бехтерев, М. Люшер); створення теорій колориту (В. Кандінський, О. Волков) [3, с. 17].

Для аналізу символіки кольорів в давньогрецькій міфології нас цікавлять, в першу чергу, перші три етапи розвитку уявлень про колір.

Первісні народи ототожнювали кольори з найбільш важливими для них стихіями та речовинами: вогнем, водою, землею, молоком, кров'ю. Їм відповідали *червоний*, *білий* та *чорний*. Ці три кольори надовго зберігають значення головних. Пізніше приєднуються *жовтий* (колір землі та піску), *зелений* (колір рослин у всіх народів), *синій* (небо).

Раніш усіх, мабуть, виділився *червоний* колір. Це колір стихії Вогню, яка вважається джерелом активності та руху, колір богів, царів, магів і жерців. Давні люди посипали кістки вмерлих *червоною* вохрою. *Червоний* означав кров, тепло, сонце та життя. Вогняне волосся вважалось ознакою бойового духу, відваги та безстрашності [12, с. 178]. *Білий* колір означав причетність до Бога [12, с. 179]. П'ять початкових кольорів – *червоний*, *жовтий*, *чорний*, *білий*, *зелений* – відповідали не лише п'ятьом природним елементам (вогню, металу, дереву, землі, воді), а ще п'ятьом позитивним та п'ятьом негативним людським якостям характеру [12, с. 180]. П'ять кольорів, що співвідносяться із стихіями, пробуджують їх особливу енергетику. *Зелений* у житло привносить енергію Дерева, *червоний* – Вогню, стихію Металу символізує *білий*, стихію Води – *чорний*, а стихію Землі – *жовтий* [1], [2, с. 80]. У Європі, навпаки, *жовтий* колір – це колір відмовлених. Різниця у кольорі могла належати і до статі людини. У Греції «чоловічим» кольором був *синій*, ним фарбували бороди статуй [1], [2, с. 82].

Є загально визнаним той факт, що кольори виконують важливу символічну функцію в різних міфологічних системах. Мабуть, саме символічна функція – перша «професія» кольору, якщо судити з нескельних розписів і ритуальних поховань кам'яного століття [3, с. 18]. Феномен триколірної символіки «*чорний-білий-червоний*» був поширений на протязі багатьох тисячоліть. Результати сучасних психосемантичних досліджень збігаються за змістом і символікою кольору древніх народів. У європейській культурі триколірна символізація активно функціонує на несвідомому рівні. Ми говоримо «темна особистість», «світла думка», «вогненний погляд», мудрість як і раніше біла, червона лютя, заздрість чорна... [3, с. 18].

Перейдемо до аналізу символіки кольору в міфології давніх греків.

Грецький народ класифікував кольори за основою міфологічних традицій (*кольори стихій, світла та темряви*). В епоху античності формується інше ставлення до кольору. Поряд з цим зберігається ставленням до кольору, як релігійно-містичного, магічного символу, виникає також і природничо-наукове ставлення. Проміжним варіантом між цими формами відносин можна вважати спроби ряду видатних давньогрецьких філософів створити колірну систематику стихій, але вже не містичних, а природних.

Емпедокл, виділяючи чотири основні стихії, наділяє кожен з них своїм кольором. Воді відповідає *чорний* колір; землі – *жовтий*; вогню – *червоний*; повітря – *білий* [9, с. 79].

Якщо Емпедокл, визначаючи кольори стихій, спирався на зорові враження, то Аристотель, бажаючи встановити їх «істинний» колір, використовував експериментальний метод. За Аристотелем «основних» кольорів три: *білому* (безбарвному) відповідає вода, повітря і земля; *жовтий* – колір вогню, а *чорний* – колір руйнування або перехідного стану [9, с. 79]. Віднесення стихії «земля» до групи *білого*, пояснюється результатами експериментів Аристотеля з проколювання ґрунту, який, врешті-решт, ставав білим. Уважно роздивляючись полум'я вогню, Аристотель прийшов до висновку, що воно швидше *жовте*, ніж *червоне*. Подібний експериментальний підхід природно руйнував містичний ореол кольорів, зводив їх до звичайних явищ фізичного світу.

Традиційна роль кольору як символу надчуттєвих, магічних сил, значно більшою мірою збереглася у філософській школі піфагорійців, яка багато почерпнула зі знань вавилонських і єгипетських жерців і магів. Незважаючи на спроби до природничо-наукового вивчення кольірних феноменів, ставлення до кольору як символу містичного переважало у Платона і неоплатоніків. *Білий і золотий (жовтий)* вважалися в цих філософських школах божественними кольорами (у тому числі і світового розуму – Лотоса), висловлювали благо, істину, щастя, добро, пізнання, гармонію. Темні і особливо *чорний* колір були символами зла, лих, сил, ворожих людині: «Біла трону бог смерті Танат із мечем у руках, у *чорному* плащі, з величезними *чорними* крилами [4, с. 18]».

Лексико-семантична група склалася ще в ранньогрецькому епосі VIII ст. до н.е. Вже у Гомера *ἄλαυκος* могло означати «світло-блакитний», *κυάνεος* – «темно-синій», а *χλωρός* – «жовто-зелений» [3, с. 21].

Гомерівський епос зробив вирішальний вплив на розвиток даної лексико-семантичної групи в літературі VI-IV ст. до н.е. Для уточнення семантики кольірних прикметників істинний колір того чи іншого предмета не відіграє суттєвої ролі: набагато важливішою для вирішення таких завдань виявляється поетична традиція, яка сходить до поем Гомера. Слід також зазначити, що ставлення до кольорів у стародавній Греції, багато в чому, визначалося не тільки їх значенням як релігійного або філософського символу, а й естетичними канонами та уявленнями про прекрасне. Тому надмірність, відсутність міри у використанні навіть «найблагороднішого» кольору могло вважатися «потворним».

Греки також визначали фарбами темпераменти: *червоний* – сангвінік, *жовтий* – холерик, *білий* – флегматик, *чорний* – меланхолік. Безмежна віра античних мислителів у число, у логіку, закономірність спричинилася до того, що розглядаючи питання ідеальних кольорів, вони не зверталися до їхньої оцінки в психологічному або психофізіологічному аспекті. Стародавні греки зі своїм оптимістичним світосприйняттям, любов'ю до природи, прагненням до пізнання й повагою до людини не могли ігнорувати таке феноменальне явище, як колір, і не використовувати весь спектр його різноманітних можливостей у повсякденні. Тому поряд із природничо-науковим пізнанням і філософським осмисленням цього явища на практиці відбувалося всебічне освоєння його як засобу художньої виразності. Створення архітектурної поліхромії відбувалося трьома засобами. Найдавніші фрагменти храмів розфарбовані восковими фарбами *червоного, синього, жовтого, блакитного, зеленого* кольорів. У класичний період було продовжено прадавню традицію інкрустації елементів будівлі різними за кольором матеріалами. У римські часи виготовляли конструктивні елементи споруд із кольорових порід каменю. Широко використовували й *позолоту*.

Невипадково серед античних естетиків найбільше затвердилася думка про гармонійність чотирьохколірної палітри (*чорний, червоний, вохристий і білий*), яка стала прообразом «грецької колористики». Ідея обмеження палітри – витвір античного світогляду з його орієнтацією на помірність в усьому. Поступово палітра ускладнювалася до темно-червоних, брунатних, темно-вохряних кольорів. Характер поліхромії творів античних ремесел, мабуть, найбільше символізує розуміння краси. Існували два оригінальні види розпису керамічних виробів – *чорно-фігурний* і *червоно-фігурний*. Іноді використовувалася біла фарба для промальовування деталей. Потім з'явилися вази з розписом на білому фоні та декором різними кольорами, але зараз ми все ж таки захоплюємося чорно – та червоно-фігурними вазами.

В одязі античне суспільство було розподілено на «*сірих*» і «*кольорових*». Раби мали грубий одяг природних кольорів вовни – *брунатний, бурий, сіруватий*. Вільні афіняни ходили в *пурпурних, фіолетових, рожевих, червоно-помаранчевих, шафранних, синювато-зелених*. Одяг був однотонним з одно – або двоколірним візерунком. Дуже цінувалися *золоті* прикраси. Цікаво, що *чорного* кольору в одязі взагалі уникали, застосовуючи його хіба, що як украплення у візерунках. Навіть під час трауру вживали *темно-брунатний* та *сірий*. *Білий* колір був одним з найпоширеніших, його вважали найвитонченішим і найбільш вишуканим. *Червоний* колір був, як і в усіх народів світу, улюбленим. В античній ліриці прекрасна Афродіта, богиня краси й кохання, називалася *багряною*, і вважалося, що вона їздить на *червоній* колісниці. Також *червоний* часто використовувався як символ перемоги, поступово

він перетворився, як і *золото*, на символ *влади*: «...богиня Гера сяяла своєю величною красою..., сидючи на *золотому* троні поряд з великим царем богів і людей, Зевсом [4, с. 19].», «...Пам'ятає Гера як скував її Зевс *золотими* ланцюгами і повісив між небом і землею...[4, с. 20]». Символіка кольору в Греції за часів Римської імперії не виходить за межі традиційних канонів. Також найбільш улюбленими і шанованими кольорами були *білий*, *червоний* і *пурпуровий*. *Синій* вважався атрибутом Зевса (Юпітера) і Гери (Юнони) як богів неба і означав релігійне почуття, відданість і невинність; *зелений* – колір Афродіти (Венери) і Природи символізував родючість полів, симпатію і пристосованість; *фіолетовий* відповідав ностальгії і пам'яті; *золотий* (атрибут Аполлона, бога сонця: «...бог світла, *золотокудрий* Аполлон...[4, с. 22]», «...народився бог Аполлон, і всюди розлилися потоки яскравого світла, ніби золотом, залили вони скелі Делоса...[4, с. 22]») висловлював великодушність: «...Гея виростила з недр своїх в дарунок Гері дивну яблуню з *золотими* плодами...[4, с. 10]; інтуїцію та інтелект; *помаранчевий* – гордість і амбіцію, *червоний* (колір Ареса: «...Тріумфує Арес, коли вб'є воїна своїм жадливим мечем і хлине на землю *гаряча кров*...[4, с. 39]») – пристрасть, чуттєвість і життєдайні сили; *рожевий* – чутливість і емоції (колір богині Афродіти), *срібний* – колір могутності, сили, влади: «Уся із *срібла* колісниця могутньої богині Гери...[4, с. 22]». У Стародавньому Римі поєднання *білого* з *червоним* було символом аристократичного, знатного походження. *Пурпур* вважався кольором імператорів і членів царського дому, означаючи владу, духовність, велич [6, с. 69]. Коли римський полководець святкував свій тріумф, він виїжджав на колісниці, запряженій чотирма білими кіньми, покритими позолоченими попонами, в шатах червоного кольору. *Пурпурний* колір – ознака влади у Греції за часів Римської імперії. Улюблений і *фіолетовий* колір, у ліриці він уживався як джерело прекрасного [6, с. 72].

Таким чином, можна зробити наступні висновки, що:

1. Загальною підставою для класифікації кольорів служать уявлення про світобудову і про можливість за допомогою кольору позначити чи символічно висловити ці уявлення: про космічні сили, про богів і їхні взаємини зі світом людей, про соціальну структуру суспільства, про систему моральних і естетичних цінностей.

2. Класифікації кольорів зазвичай будуються за ієрархічним принципом: місце кольору в системі визначається, передусім, ступенем його причетності до сакрального світу. Другим за значущістю є характер близькості цього кольору до стихій і природних явищ.

3. Як найважливіші фактори, що впливають на формування й еволюцію класифікацій кольорів, слід також зазначити особливості історичного розвитку, характер природного (у першу чергу колірною) середовища, особливості колірною сприйняття представниками даної культури, характер культурних традицій і вплив сусідніх культур.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Аверинцев С.С. Заметки к будущей классификации типов символа / С.С. Аверинцев // Проблема изучения культурного наследия / под ред. Т.В. Степанова. – М.: Наука, 1985. – 400с.
2. Аверинцев С.С. Символ / С.С. Аверинцев // Краткая литературная энциклопедия: в 9т. / под ред. А.А. Суркова. – М.: Сов.энциклоп., 1962–1978. – Т. 7 – 1972 с.
3. Дружинина Е.А. Обозначение холодных цветов спектра в древнегреческой литературе VIII – IV в.в. до н.э.: автореф. дис. канд. филол. наук: 10.02.14. / Е.А. Дружинина. – Санкт-Петербург, 2009. – 22 с.
4. Кун Н.А. Легенды и мифы Древней Греции / Н.А. Кун. – Х.: ВАТ «Харківська книжкова фабрика «Глобус»», 2006. – 480 с.
5. Лосев А. Знак. Символ. Миф/ А. Лосев. – М.: Изд-во МГУ, 1982. – 479с.
6. Лосев А.Ф. Мифология и диалектика / А.Ф.Лосев // Диалектика мифа / сост., подг. текста, общ. ред. А.А. Тахо-Годи, В.П. Троицкого. – М.: Мысль, 2001. – 558с.
7. Лосев А.Ф. Проблема символа и реалистическое искусство / А.Ф. Лосев. – [2-е исправл.]. – М.: Искусство, 1995. – 320с.
8. Лотман Ю. Символ в системе культуры / Ю. Лотман // Избранные статьи. – Таллинн, 1992. – Т.1. – С. 191 – 199
9. Потемня А.А. Мысль и язык // В кн.. Слово и миф. – М.: Учпедгиз, 1989. – С.200.
10. Сукаленко Н.И. Отражение обыденного сознания в образной языковой картине мира / Н.И. Сукаленко. – К.: Наук. думка, 1992. – 162 с.
11. Словник символів культури України/ За заг.ред. В.П. Коцура, О.І. Потапенка, М.К. Дмитренко / В.П. Коцура, О.І. Потапенко, М.К. Дмитренко. – К.: Міленіум, 2002. – 260с.
12. Шахнович М.И. Первобытная мифология и философия / М.И. Шахнович. – Л.: Наука, 1971. – 240 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Наталія Кобиленко – старший викладач кафедри грецької філології та перекладу, заступник завідувача кафедри Маріупольського державного університету.

Наукові інтереси: лінгвокультурологія, лінгвокогнітивістика, етнолінгвістика

УДК 811.111'27'42:316.77:39

ЕТНОНОМІНАЦІЇ В КОМУНІКАТИВНІЙ СИТУАЦІЇ МІЖЕТНІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ (ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ)

Наталія ЛЮТЯНСЬКА (Миколаїв, Україна)

У статті проаналізовані випадки функціонування етнономінацій в комунікативній ситуації міжетнічної взаємодії, як у кооперативній, так і в конфліктогенній. Подано визначення вищезазначеного поняття та його типологічні характеристики. Наведено приклади функціонування етнономінацій на матеріалі англомовного мас-медійного дискурсу, а саме його британського та американського варіантів.

Ключові слова: етнономінації, комунікативна ситуація, міжетнічна взаємодія, лінгвокультурологія, мас-медійний дискурс

В статті проаналізовані случаи функционирования этнониминаций в коммуникативной ситуации межэтнического взаимодействия, как в кооперативной, так и в конфликтной. Подано определение вышеуказанного понятия и его типологические характеристики. Приведены примеры функционирования этнониминаций на материале англоязычного масс-медийного дискурса, а именно его британского и американского вариантов.

Ключевые слова: этнониминации, коммуникативная ситуация, межэтническое взаимодействие, лингвокультурология, масс-медийный дискурс

The present article deals with cases of functioning of ethnonyms in interethnic interaction situation, cooperative as well as conflict ones. The definition of the above mentioned notion is given and its typological specifics are enumerated. The vivid examples of ethnonyms denoting participants of communicative situations are shown on the material of the English media discourse, namely its British and American versions.

Key words: ethnonyms, communicative situation, interethnic interaction, linguocultural studies, media discourse

Відношення носіїв певної мови, у нашому випадку – англійської, до «чужих» народів, фіксується у номінативній системі мови за допомогою етнономінацій.

Сутність вищезазначеного поняття трактується лінгвістами неоднозначно. Його визначають як будь-який не описовий (однослівний) номінант, що позначає людей за національною ознакою або за державною приналежністю (напр., *American, Chinese, Maltese*) [1, с. 8]. В основі етнічної номінації – не лише національна приналежність, а й територіально-географічний фактор. Дане визначення найкраще підходить для опису сучасної етнічної ситуації, за умов якої представники різних етносів часто мешкають на території однієї держави.

Існує ще одне розуміння терміну «етнонім» – номінативна одиниця, семантика якої виражає нейтральне або навіть позитивне ставлення до певного етносу (напр., *Brazilian, Canadian, Estonian*) [3, с. 22]. Виокремлюють також і протилежну групу етнономінацій, що отримала назву *етнофобізмів*, або ономастичних одиниць, які використовуються для номінації тих чи інших етнічних груп. При цьому такі одиниці є образливими для них (напр., *Chink, Chinky* для позначення китайців) [3, с. 22].

Етнонім не слід ототожнювати з *лінгвонімом*, який є назвою мови (напр., *English, German, Finnish*) [4, с. 8]. Етноніми та лінгвоніми існують окремо один від одного. Крім того, у їх використанні можливі співпадіння, та вони не обов'язкові.

У сучасній англійській мові система етнономінацій представлена офіційними етнонімами, власними назвами – популярними особистими назвами народу-референта, а також етнонімічними назвами образного характеру, які вказують на зовнішність, расову приналежність, культурні особливості, такі як спосіб життя, типова поведінка та гастрономічні переваги (напр., *spaghetti bender, moustache Pete* – для італійців, *frogs* – для французів) [2, с. 103].

Метою ж цієї статті є розгляд випадків функціонування етнономінацій у комунікативній ситуації міжетнічної взаємодії, що вербалізується у англомовному мас-

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

КІРОВОГРАДСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Серія:
Філологічні науки

Випуск 153

м. Кропивницький
Видавець Лисенко В.Ф.
2017

До Наукових записок увійшли статті, присвячені дослідженню актуальних питань тексту, дискурсу, лінгвокогнітивістики, лінгвоконцептології, лінгвокультурології, етнолінгвістики, соціолінгвістики на матеріалі слов'янських, германських і романських мов, а також дослідженню методичних питань фахової підготовки сучасного вчителя іноземних мов, перекладача та фахівця з прикладної лінгвістики.

Збірник розрахований на наукових працівників, викладачів, студентів філологічних факультетів, учителів-словесників.

ББК 81.2(3)

Рецензенти:

Бялик В.Д., доктор філологічних наук, професор (м.Чернівці);
Княк Т.Р., доктор філологічних наук, професор (м.Київ);
Черноватий Л.М., доктор педагогічних наук, професор (м. Харків)

Іноземні рецензенти:

Ріхард Йозеф Бруннер, доктор філософії **habil**, професор (Ульм, Німеччина);
Артур Творек, доктор філософії **habil**, професор (Вроцлав, Польща).

РЕДКОЛЕГІЯ:

1. Семенюк Олег – доктор філологічних наук, професор, ректор Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (головний редактор).

2. Клочек Григорій – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури КДПУ імені Володимира Винниченка (заступник головного редактора).

3. Гурбанська Антоніна – доктор філологічних наук, професор, директор Інституту журналістики і міжнародних відносин Київського національного університету культури і мистецтв.

4. Гліаді Олександр – доктор філологічних наук, професор кафедри методик дошкільної та початкової освіти КДПУ імені Володимира Винниченка.

5. Ковтюх Світлана – кандидат філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови КДПУ імені Володимира Винниченка.

6. Лучик Василь – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри загального і слов'янського мовознавства Національного університету “Києво-Могилянська академія”.

7. Манакін Володимир – доктор філологічних наук, професор, декан факультету журналістики Запорізького національного університету.

8. Михіда Сергій – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри зарубіжної літератури та компаративістики, проректор з наукової роботи КДПУ імені Володимира Винниченка.

9. Міщенко Алла – доктор філологічних наук, доцент кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики КДПУ імені Володимира Винниченка.

10. Ожоган Василь – доктор філологічних наук, професор, віце-президент з науково-педагогічної (навчальної) роботи Національного університету “Києво-Могилянська академія”.

11. Панченко Володимир – доктор філологічних наук, професор.

12. Парашук Валентина – кандидат філологічних наук, професор кафедри германської філології КДПУ імені Володимира Винниченка.

13. Перзекє Андрій – доктор філологічних наук, професор центру інноваційних освітніх технологій Псковського обласного інституту підвищення кваліфікації працівників освіти (Росія).

14. Поляруш Олег – кандидат філологічних наук, професор.

15. Руснак Ірина – доктор філологічних наук, професор, проректор з наукової роботи Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

16. Білоус Олександр – кандидат філологічних наук, професор, декан факультету іноземних мов КДПУ імені Володимира Винниченка (відповідальний за випуск).

Друкується за ухвалою вченої ради Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
(*протокол № 8 від 27.02.2017 року*).

Статті подано в авторській редакції

© Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, 2017
© Видавець Лисенко В.Ф., 2017

**НА ПОШАНУ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ТА З НАГОДИ 70-РІЧЧЯ ДОКТОРА ФІЛОЛОГІЧНИХ НАУК,
ПРОФЕСОРА, ЗАВІДУВАЧА КАФЕДРИ ЗАРУБІЖНОЇ
ЛІТЕРАТУРИ ІНСТИТУТУ ФІЛОЛОГІЇ
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА, ПЕРЕКЛАДАЧА,
ЧЛЕНА СПІЛКИ ПИСЬМЕННИКІВ УКРАЇНИ
ІВАНА ПЕТРОВИЧА МЕГЕЛИ**

МЕГЕЛА Іван Петрович (нар. 30.05.1946 р.) доктор філологічних наук, професор, літературознавець, перекладач, член Спілки письменників України. Закінчив факультет іноземних мов Ужгородського державного університету (1969 р.), 1972 р. аспірантуру Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка АН УРСР. 1980-1988 рр. – старший науковий співробітник закладу. В 1988 -1900 рр. – в.о. завідувача відділу літератури Центральної і Південно-Східної Європи цього ж інституту, 1990 – 1995 рр. – завкафедрою філології Київського інституту театрального мистецтва ім. Карпенка-Карого, 1997–1999 рр. – гостьовий професор Віденського університету. У Київському національному університеті імені Тараса Шевченка працює з 2001 року – професором кафедри історії літератури та журналістики, з 2008 р. – професор кафедри зарубіжної літератури, з 2011 р. – завідувач цієї кафедри. Докторську дисертацію «Угорський роман 20–30 – х. рр. ХХ ст. Проблематика. Жанрова структура. Система оповіді» захистив у Будапештському університеті (1994 р.), нострифікація диплому доктора філологічних наук (1995 р.).

Наукові інтереси: історія світової й української літератури, сучасний літературний процес, порівняльне літературознавство, жанрові модифікації, інтермедіальність, перекладознавство, античні та біблійні образи і сюжети у світовій літературі. Перекладає твори угорських, австрійських, німецьких, швейцарських, чеських письменників. Член Виконавчого комітету міжнародного товариства з угорської філології (1990 – 2005 рр.), член Виконавчого комітету унгаристів (з 1989 р.). Академік АН Вищої освіти (2004 р.). Член